

До спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Пясковського Вадима Валерійовича на дисертацію **Сердюка Василя Павловича** на тему **«Відеозапис у кримінальному провадженні України»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертації обумовлюється тим, що стрімкий розвиток відеотехніки суттєво вплинув на рівень законодавчого забезпечення та використання відеозапису у кримінальному провадженні, що у свою чергу відображається на рівні ефективності боротьби зі злочинністю та захисту прав людини в Україні. Норми Кримінального процесуального кодексу України, які регламентують використання технічних засобів у кримінальному провадженні, врегульовують використання відеозапису в кримінальному судочинстві. Це свідчить про значний крок держави щодо розширення законодавчого регулювання механізму забезпечення прав людини на проведення об'єктивного кримінального провадження.

Оскільки існує проблема процесуального забезпечення гарантій використання відеозапису не лише учасниками кримінального процесу, а й іншими особами, які з різних причин виявилися присутніми при проведенні процесуальних дій (журналісти, пересічні громадяни, родичі), то ці питання потребують глибокого теоретичного дослідження з метою їх оновлення та законодавчого удосконалення, спрямованого на підняття рівня культури, свідомості і особистої відповідальності ведучого та учасників кримінального провадження. Не дослідженими також залишаються важливі питання існування відеозапису як інституту права, використання

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	
Вх. №	582
17	03 20 16 р.
Основний док.	11
Додаток	

різноманітних тлумачень закріплених у КПК України термінів: «технічні засоби», «спеціальні технічні засоби», «відеозапис», «використання відеозапису» чи «застосування відеозапису», що ускладнює їх чітке розуміння, призводить до різного тлумачення і порушує принцип єдиної термінології у науці та практиці.

Водночас, наявність системи норм, які регулюють використання технічних засобів та відеозапису у КПК України, не може передбачити та врегулювати широкий спектр різноманітних кримінальних процесуальних відносин учасників, що виникають при використанні ними відеозапису, тому ці питання потребують додаткового дослідження. Наведені обставини у своїй сукупності визначають актуальність окресленої проблеми, її наукову, теоретичну та практичну значущість.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження відповідає як державним, так і відомчим пріоритетам стосовно наукового забезпечення протидії злочинності в Україні. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що зміцнюється», затвердженої Указом Президента України від 12.02.2007 № 105/2007 (у редакції Указу Президента України від 08.06.2012 № 389/2012); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16.03.2015 № 275; Плану заходів Міністерства внутрішніх справ, спрямованих на реалізацію норм Кримінального процесуального кодексу України, затвердженого наказом МВС України від 08.08.2012 № 685, п. 6 розділу «Правові засоби боротьби зі злочинністю»; а також у межах загальноуніверситетської наукової теми Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» «Правовий механізм забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини» (державний реєстраційний номер 0112U001488), затвердженої 16.02.2012 р.

Тому безумовно дослідження Сердюка Василя Павловича проблем використання відеозапису в кримінальному провадженні України є актуальним для правоохоронної практики, науки кримінального процесуального права, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. В процесі дослідження дисертант, використовуючи загальний метод наукового пізнання – діалектичний, розробив цілісну систему уявлень про кримінальні процесуальні умови використання відеозапису для забезпечення гарантій прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Порівняльно-правовий метод та метод системного аналізу надали можливість комплексно проаналізувати положення Конституції України, норми чинного кримінального процесуального законодавства та окремих іноземних держав, закони України, постанови Пленуму Верховного Суду України, а також погляди вчених щодо унормування і розуміння окремих інститутів кримінального процесу (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1). Формально-логічний метод використовувався для визначення понять «відеозапис», «технічні засоби», «спеціальні технічні засоби», а також для визначення й обґрунтування пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1). Соціологічний метод застосовувався автором при дослідженні й узагальненні результатів вивчення кримінальних проваджень, даних соціологічного анкетування, інтерв'ювання і опитування працівників прокуратури, слідчих і оперативних підрозділів Національної поліції України, суддів щодо практики застосування відеозапису органами досудового слідства і судом (підрозділи 1.2, 2.1). Статистичний метод використовувався для узагальнення даних, отриманих у результаті вивчення кримінальних проваджень, проведення анкетувань, опитувань, інтерв'ювань за темою дослідження (1.1, 1.2, 2.1, 1.3). На основі синтезу сформульовані висновки та пропозиції за темою дослідження.

Результати дисертації ґрунтуються на потужній емпіричній базі, яку становлять результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики. Розглянуто матеріали 1026 кримінальних проваджень з проблематики дослідження в Україні (Київська, Кіровоградська, Херсонська, Хмельницька, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська, Закарпатська, Черкаська, Чернівецька, Одеська області, м. Київ), а також у Республіці Білорусь (Брестська область), Російській Федерації (Брянська область, м. Москва), які мали місце протягом 1995-2015 рр.; дані офіційної статистичної звітності Генеральної Прокуратури і МВС України, аналітичні матеріали Верховного Суду України за 2012–2015 рр.; дані Єдиного реєстру судових рішень України; зведені результати опитувань 135 суддів, слідчих суддів, 15 прокурорів, 276 слідчих Національної поліції України і прокуратури, 118 працівників оперативних підрозділів, 65 працівників експертних установ, 425 курсантів і студентів ВНЗ України. При підготовці дисертації автор використовував власний досвід практичної діяльності слідчим в органах внутрішніх справ України, адвокатом та викладачем ВНЗ.

В цілому, достовірність й обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, забезпечується вдалою і продуманою структурою наукової розробки, логікою викладення матеріалу, потужним масивом емпіричної та джерельної бази.

Структура дисертації є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем використання відеозапису в кримінальному провадженні України.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими. При їх обґрунтуванні дисертантом використано емпіричні матеріали, а також правові та наукові джерела.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Сердюк Василь Павлович вміло поєднавши наукову і практичну діяльність, ґрунтовно проаналізував теоретичний, практичний і законодавчий матеріал, сформулював на цій основі виважені й слушні висновки, які є вагомим внеском у теорію української науки кримінального процесу.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є одним із перших в Україні монографічних досліджень, в якому комплексно та цілісно проаналізовано теоретичні та практичні засади використання відеозапису у кримінальному провадженні, сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій, які у своїй сукупності мають певний ступінь наукової новизни.

Серед положень наукової новизни у першу чергу заслуговує на увагу визначення поняття «відеозапис» як використання відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України приладу (пристрою), призначеного для записування відео- та звукових сигналів на сигналограму відеоприладу, що надходять з першоджерела, для встановлення та зберігання необхідних для відтворення та дослідження об'єктивних даних, які мають значення для кримінального провадження. Пропозиція законодавчо змінити термін «відеозапис» на «відеозвукозаписування», що буде точно відображати його технічну суть.

Важливе значення для теорії та практики використання відеозапису в кримінальному провадженні України має авторське визначення категорії «процесуальні гарантії використання відеозапису» як можливості використання достатніх законодавчо встановлених процесуальних засобів із метою забезпечення права учасників кримінального провадження та присутніх осіб на об'єктивне проведення процесуальних дій з визначеною юридичною відповідальністю ведучої особи у кримінальному провадженні за порушення встановлених правил.

Слід підтримати автора й у визначенні ним режиму відеоконференції як процесуальних умов, створених сукупністю відповідних норм, необхідних для забезпечення проведення процесуальної дії за допомогою комплексу телекомунікаційних технічних засобів, здатних підтримувати відеозв'язок взаємодії двох і більше віддалених абонентів, при якому між ними можливий обмін відеозвукоінформацією для досягнення певного процесуального результату.

Імпонують розроблені автором кримінально-процесуальні та організаційні засади проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції.

До важливих положень, що відображають наукову новизну дисертаційної роботи, слід віднести й удосконалення підстав і порядку призначення окремих видів експертиз матеріалів і засобів відеозапису; процесуальних, організаційних і тактичних заходів використання відеозапису при проведенні слідчих (розшукових) дій; гарантій реалізації права людини на використання відеозапису для забезпечення об'єктивного кримінального провадження, які полягають у дотриманні законності всіма учасниками кримінального провадження та їх відповідальності за порушення прав людини на застосування відеозапису.

Справляє позитивне враження подальший розвиток основних напрямів використання результатів судово-експертних досліджень матеріалів і засобів відеозапису у кримінальному процесуальному доказуванні, основу яких склалася перехід від аналогових до сучасних цифрових технологій.

Важливе значення для вдосконалення законодавства і практики розслідування мають й інші положення наукової новизни.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у дев'яти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань з

юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні, а також у трьох тезах, опублікованих у збірниках доповідей науково-практичних конференцій, що в цілому свідчить про достатній рівень її апробації.

Усі сформульовані в дисертації висновки ґрунтуються на власних дослідженнях автора.

Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням дисертації та повністю відображає зміст, основні положення, висновки та пропозиції, які сформульовані у роботі.

Практичне значення одержаних результатів у науково-дослідній і правотворчій діяльності, правозастосовній сфері та навчальному процесі достатньою мірою висвітлене у дисертації.

Висновки і пропозиції впроваджено та використано в:

науково-дослідній сфері – сформульовані та викладені теоретичні положення, узагальнення, висновки і рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і прикладне значення для науки кримінального процесуального права, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. Вони у сукупності утворюють підґрунтя для подальшого удосконалення забезпечення кримінальних процесуальних гарантій прав і законних інтересів особи на використання відеозапису у кримінальному процесі (акт впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 11.03.2015);

правотворчій сфері – для подальшого удосконалення кримінального процесуального законодавства з використанням пропозицій про внесення змін і доповнень до чинного КПК України (акт впровадження Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 15.10.2015 № 0418/12-2719);

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес України», «Докази у кримінальному провадженні», «Адвокатура в Україні», «Теоретичні основи судових експертиз», «Криміналістика», «Організація розслідування кримінальних

правопорушень», «Тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів, проведенні семінарів і практичних занять з кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності (акти впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 27.03.2015, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 19.04.2015);

правозастосовній сфері – при розслідуванні кримінальних правопорушень, розгляді заяв і повідомлень про злочини, досудовому слідстві та судовому провадженні (акти впровадження Слідчого управління УМВС України в Херсонській області від 03.02.2015, Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру при ГУМВС України у Дніпропетровській області від 17.02.2015, прокуратури Амур-Нижньодніпровського району м. Дніпропетровська від 28.02.2015).

Практична значимість роботи полягає у тому, що рекомендації та пропозиції, сформульовані автором дослідження, безпосередньо спрямовані на розв'язання спірних питань використання відеозапису у кримінальному провадженні України та підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів.

Найбільш вагоме практичне значення здобутих результатів, на наш погляд, полягає у їх використанні під час розслідування кримінальних правопорушень, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Разом з тим ознайомлення з дисертацією Сердюка Василя Павловича дозволяє виокремити окремі дискусійні моменти і висловити певні зауваження та побажання.

1. В тексті дисертації зустрічається термін «кримінально-процесуальне законодавство» (стор. 7, 8, 11, 20, 22, 36, 53), в той час як доцільно було б

згідно КПК України використовувати термін «кримінальне процесуальне законодавство» (ч. 2 ст. 1, ч. 2 ст. 4 КПК України). Крім того, автор в тексті дисертації даючи назву діючого Кримінального процесуального кодексу України, іноді вживає термін «Кримінально-процесуальний кодекс» (стор. 21, 24, 27, 43, 44, 139).

2. Важко погодитись з положенням наукової новизни, викладеним у вступі, що в дисертації вперше досліджено організаційні засади проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції (стор. 10), оскільки ще в 2009 році Михальчук Тетяна Володимирівна під науковим керівництвом професора Кузьмічова Володимира Сергійовича захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Використання інформації, отриманої телекомунікаційним шляхом, у розслідуванні злочинів», в якій також розглядала питання використання телекомунікаційних технологій, тому числі і організації відеоконференцій, при проведенні окремих слідчих дій. На жаль, у списку використаних джерел в дисертації здобувача відсутня вказана робота, а також інші публікації цього науковця. На нашу думку, звернення здобувача до наукових праць Михальчук Т.В. тільки збагатило б досліджувану дисертацію.

3. Вважаємо, що автор аж занадто захопився викладенням положень щодо використання поліграфа у кримінальному провадженні в підрозділі 1.1 дисертації «Розвиток та стан законодавчого забезпечення використання відеозапису у системі норм, що регулюють використання технічних засобів у кримінальному провадженні», що, на нашу думку, не в повній мірі відповідає предмету дослідження. Підрозділ 1.1 має обсяг 23 сторінки, з них п'ять сторінок (21,7 % від обсягу підрозділу) присвячено поліграфу.

4. На наше переконання дисертація тільки виграла б, якщо у додатках до неї, крім акту впровадження Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України автор розмістив також узагальнені пропозиції про внесення змін і доповнень до чинного КПК України (наприклад, у вигляді проекту Закону України «Про

внесення змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу України») оскільки автором проведена велика робота у даному напрямі.

5. Спірною вважається позиція дисертанта, який вказав у списку опублікованих праць за темою дисертації в авторефераті дисертації дві праці під номерами чотири (Сердюк В. П. Застосування поліграфа (детектора брехні) у кримінальному провадженні України / В. П. Сердюк // Інформація і право. Спеціальний випуск. – 2014. – № 2 (11). – С. 68–71) та сім (Сердюк В. П. Застосування поліграфа (детектора брехні) у кримінальному провадженні України / В. П. Сердюк // Актуальні проблеми правознавства : збірник матеріалів конференції (Київ, 12 грудня 2013 р.) / За ред. В. В. Галуцька. – К. : Університет «Україна», 2013. – С. 22–23), оскільки відповідно до п. 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 у списку опублікованих праць за темою дисертації повинні бути зазначені наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації.

Зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані автором, і підтверджують лише складність і актуальність досліджуваної проблематики.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Дисертація Сердюка Василя Павловича «Відеозапис у кримінальному провадженні України» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки кримінального процесуального права, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності, а саме вирішують проблеми використання відеозапису в кримінальному провадженні України.

Дисертація є самостійною роботою, пройшла належну апробацію, її зміст цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності.

Оформлення дисертації та автореферату відповідає встановленим МОН України вимогам.

Викладене вище дає підстави для *остаточного висновку* про те, що дисертація «*Відеозапис у кримінальному провадженні України*» є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем, вирішує важливе наукове завдання, є актуальною, завершеною, такою, що має теоретичну і практичну значущість та відрізняється науковою новизною. Таким чином, дисертація відповідає вимогам п. п. 9, 11, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор *Сердюк Василь Павлович* заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент

**Професор кафедри криміналістики
та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

 В. В. Пясковський